

การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากต้นคล้า : ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวทางปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้ผลิตในจังหวัดภาคอีสานของประเทศไทย

Development of Handicraft Products from Schumannianthus Dichotomous: Local Wisdom According to Sufficient Economy of Northeast Producers of Thailand

ราชันรินทร์ ดวงชัย¹ พันธุ์ศักดิ์ พ่วงพงษ์¹

¹สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
e-mail: rruunn111@live.com

บทคัดย่อ

การศึกษาคุณลักษณะงานหัตถกรรมจากต้นคล้า มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Schumannianthus Dichotomous อยู่ในวงศ์ Marantaceae คล้า เป็นพุ่มไม้เนื้ออ่อน สามารถแตกกิ่งก้านได้ เป็นจำนวนมาก มีความสูง 1.5 เมตร ถึง 2 เมตร ส่วนที่นำมาใช้ทำเส้นตอกคือลำต้นส่วน เปลือก มีสีเขียวเข้ม ผิวเรียบ แข็ง รูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมจักสานจากคล้าที่ผลิตเพื่อจำหน่ายที่เป็นตัวหลักในปัจจุบันหลักมี รูปแบบกระติบข้าวเหนียว รูปแบบกระเป๋าสตรี ทางกลุ่มจักสานมีความพึงพอใจในรายได้เสริมจากการจักสานกระติบข้าวเหนียว รายได้เฉลี่ยอยู่ในประมาณ 3,000 บาทถึง 6,000 บาท ต่อคน กลุ่มลูกค้าหลักแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้ใช้ตามครัวเรือนร้านอาหารตามสั่ง ร้านอาหารอีสาน ไม่มีความสนใจในการหากกลุ่มเป้าหมายใหม่เพราะรูปแบบเดิมทำไม่เพียงพอกับความต้องการจากท้องตลาด กลุ่มจักสานกระเป๋าสตรี กลุ่มลูกค้าหลักคือ สตรี วัยรุ่น-วัยชรา ทั้งที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงและการออกร้านต่างภูมิภาค ทางกลุ่มต้องการเปลี่ยนจากผู้ขายเป็นผู้รับสั่งผลิตส่งจำหน่ายทั่วประเทศ

ผลการศึกษาด้านกระบวนการจัดการด้านต่างๆ สภาพปัญหา ความต้องการ และการตลาดของกลุ่มจักสานจากต้นคล้า เนื่องจากกระบวนการผลิตมีหลายขั้นตอน จึงมีการแบ่งงานกันทำเป็นขั้นตอน การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากต้นคล้า ควรมีการส่งเสริมการสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ ให้เข้ากับวัฒนธรรมการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของกลุ่มผู้บริโภคงานจักสาน โดยใช้หลักบริหารจัดการจัดการ หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ เข้ามาช่วยกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมจักสานจากคล้า ในภาคอีสานสามารถพัฒนาบนพื้นฐานของการพึ่งพาตัวเอง

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา, งานหัตถกรรมจักสาน, เส้นตอก

ABSTRACT

The Analysis on handicrafts from Khla which has science : Schumannianthus dichotomus held in the family Marantaceae. that were softwood. This plant have expanded many branch with a height of 1.5 meters to 2 meters. The stems of Khla were used to strips. The characteristic of Khla were dark green, smooth and hard shell. The design of handicraft basketwork from Khla that were produced for selling. The main products of model were sticky rice box (Kratib) and handbag for women. The groups had satisfaction in extra income from the basketwork of Kratib am. The average income were 3,000 to 6,000 baht per person. The main customers were divided into three groups: general customers, general restaurants and Isan food restaurants. These were no interest in finding new targets because original production was not sufficient for the needs of the market. Producer groups handbag for women has The main customers are young women - old age. Their products were sold in neighborhood and fairs in different regions. The group wanted to shift from seller to producer who sold in nationwide. The Studies in various fields on economic, community,

The results of the study in process, management, problems, needs, and marketing of producer group from Khla. because the process of production had several steps. The development of handicraft products from Khla. They should promote for creating and develop of new product according with the cultural and lifestyle of changing of the customers by using the principles of the management and product design for Applying with handicrafts producer group that made from Khla that was located in the northeast of Thailand. That could be developed on the basis of self-sufficiency

Keywords : knowledge, handicraft community, strips

บทนำ

คล้าเป็นพืชในสายพันธ์เดียวกันมีคุณสมบัติเด่นหลายอย่าง หากนำคุณสมบัติมาเปรียบเทียบกับวัสดุใกล้เคียงกัน เช่น ไม้ไผ่ หวาย ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปได้หลากหลาย และได้รับการพัฒนาจนสามารถส่งเป็นสินค้าส่งออกสร้างรายได้เข้าประเทศ คล้าน่าจะเป็นวัสดุอีกชนิดหนึ่งที่สามารถพัฒนาได้มากกว่าที่จะเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์กระติบข้าวเหนียวผลิตภัณฑ์รูปแบบเดียวของชาวบ้าน ซึ่งไม้ไผ่โดยมากใช้ทำกระติบข้าวเหนียวอยู่แล้ว การสร้างรูปแบบที่หลากหลายให้มีความเหมาะสมกับวัสดุกระบวนการผลิตและค่านิยมของการบริโภคในปัจจุบัน น่าจะสามารถสร้างรายได้และความภูมิใจแก่กลุ่มชาวบ้านผู้ผลิตได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากต้นคล้า ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้ผลิตในจังหวัดภาคอีสานของประเทศไทย สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์คุณลักษณะงานหัตถกรรมจากต้นคล้าอันเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านจากกลุ่มผู้ผลิต
2. วิเคราะห์เศรษฐกิจ ชุมชน สังคมและความเชื่อของชุมชนผู้ผลิตอันเป็นตัวแปรของผลิตภัณฑ์จากต้นคล้า
3. วิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มที่คาดว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายสำหรับรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่
4. วิเคราะห์ด้านกระบวนการจัดการด้านต่างๆ สภาพปัญหา ความต้องการ และการตลาดของกลุ่มงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของสังคมใหม่ เป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่ยั่งยืน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

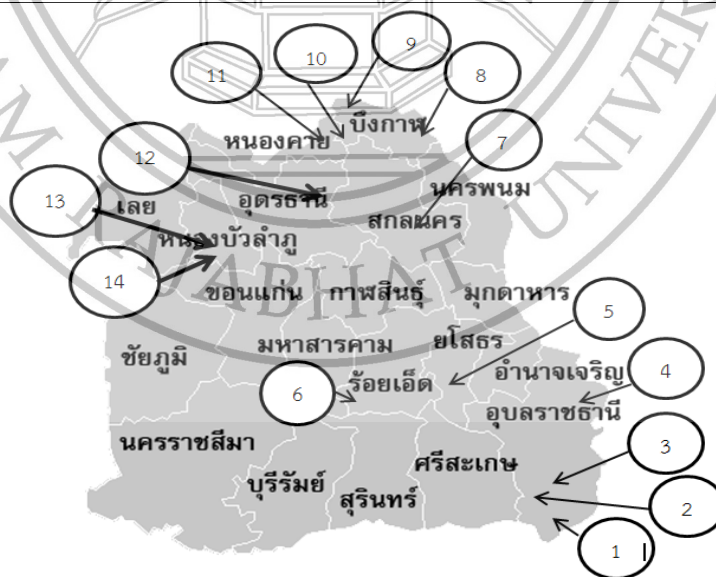
1. ศึกษาข้อมูลผลิตภัณฑ์จากต้นคล้าที่มีการผลิตภายในภูมิภาค การสำรวจรูปแบบของผลิตภัณฑ์ภายในท้องถิ่น
2. ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ผลิตซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมและข้อมูลเชิงวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น เพื่อศึกษาแนวทางการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนา ในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร วารสาร งานวิจัย จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลอ้างอิง
4. การวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ชำนาญที่เกี่ยวข้อง

5. สรุปผลกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปผลิตภัณฑ์ประเภทงานหัตถกรรมจากต้นกล้าในสังคมปัจจุบันอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

การสืบค้นข้อมูลกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากกล้าในภาคอีสาน 20 จังหวัด แสดงข้อมูลจำนวนกลุ่มผู้ผลิตและตำแหน่งในเขตพื้นที่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด แสดงให้เห็นเป็นความต่างของจำนวนในแต่ละจังหวัดและการกระจายตัว สรุปได้ดังนี้ คือ พบกลุ่มตัวอย่างใน 8 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี ยโสธร ร้อยเอ็ด สกลนคร บึงกาฬ หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู บางจังหวัดมีกลุ่มผู้ผลิตจักสานผลิตภัณฑ์จากกล้ากระจายอยู่ในตัวจังหวัดหลายกลุ่ม โดยจัด 3 อันดับแรกได้ได้แก่ อันดับที่ 1 จังหวัดหนองบัวลำภู มี 7 หมู่บ้าน 3 ตำบล พบเฉพาะอำเภอศรีบุญเรือง อันดับที่ 2 จังหวัดอุบลราชธานี มี 4 หมู่บ้าน กระจายอยู่ในพื้นที่ 4 ตำบล 4 อำเภอที่แตกต่างกัน อันดับที่ 3 ร่วมกัน ระหว่างจังหวัด จังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย มี 3 หมู่บ้าน อยู่ในพื้นที่ 1 ตำบล อำเภอโพนพิสัย จังหวัดบึงกาฬ มี 3 หมู่บ้าน กระจายอยู่ในพื้นที่ 3 ตำบล 3 อำเภอที่แตกต่างกัน อันดับอื่นๆ ได้แก่ ยโสธร ร้อยเอ็ด สกลนคร อุดรธานี พบกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากกล้าในแต่ละจังหวัดละ 1 กลุ่มจังหวัดที่สืบค้นไม่พบกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากกล้ามี 11 จังหวัด ได้แก่ ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา ชัยภูมิ มหาสารคาม ขอนแก่น เลย กาฬสินธุ์ มุกดาหาร นครพนม ดังแสดงให้เห็นเป็นภาพโดยรวม ดังนี้

ตารางที่ 1 ตำแหน่งของกลุ่มผลิตภัณฑ์จากต้นกล้าในเขตพื้นที่จังหวัดต่างๆของภาคอีสานของไทย



1	บ้านหนองหว้า	ตำบลโคมประดิษฐ์	อำเภอน้ำยืน	จังหวัดอุบลราชธานี
2	บ้านหลบเลา	ตำบลกลาง	อำเภอเดชอุดม	
3	บ้านห้วยเสลา	ตำบลขี้เหล็ก	กิ่งอำเภอน้ำขุ่น	
4	บ้านเม็กน้อย	ตำบลกลาง	อำเภอเดชอุดม	
5	บ้านกระเจาย	ตำบลกระเจาย	อำเภอป่าดัว	จังหวัดยโสธร
6	บ้านส้มโฮง	ตำบลโนนสวรรค์	อำเภอปทุมรัตน์	จังหวัดร้อยเอ็ด
7	บ้านขี้เหล็ก	ตำบลดงหม้อทอง	อำเภอบ้านม่วง	จังหวัดสกลนคร
8	บ้านนาล้อม	ตำบลหนองเล็ง	อำเภอเมือง	จังหวัดบึงกาฬ
9	บ้านหาดแห่	ตำบลโคกกว้าง	อำเภอบุ่งคล้า	
10	บ้านโนนแก้ว	ตำบลหนองพันทา	อำเภอโซ่พิสัย	
11	บ้านเหล่าต่างคำ บ้านโนนตาล บ้านโคกหัวงู	ตำบลเหล่าต่างคำ	อำเภอโพธิ์ชัย	จังหวัดหนองคาย
12	บ้านโนนสะอาด	ตำบลทุ่งฝน	อำเภอทุ่งฝน	จังหวัดอุดรธานี
13	บ้านกุดสะเทียน	ตำบลกุดสะเทียน	อำเภอศรีบุญเรือง	จังหวัดหนองบัวลำภู
14	บ้านกุดแฮ็ด	ตำบลกุดแฮ็ด		
	บ้านเหล่านาคี	ตำบลทรายทอง		
	บ้านดอนข่า			
	บ้านท่างาม			
	บ้านหนองขาม			
	บ้านกุดแซ่			

การศึกษารูปแบบลักษณะของราคาต้นทุนของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมจักสานจากค้ำจากการศึกษาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้ผลิตงานหัตถกรรมจากต้นค้ำในตำบลทรายงาม รูปแบบผลิตภัณฑ์จากค้ำที่ประสบความสำเร็จในการผลิตและจัดจำหน่ายมีกระติบข้าวเหนียวเป็นตัวหลักของส่วนแบ่งทางการตลาดคาดว่าน่าจะเกิน 80 เปอร์เซ็นต์ ของส่วนแบ่งการตลาดของงานหัตถกรรมจากค้ำทั้งหมด รองลงมาเป็นกระเป่าสตรี 10-15 เปอร์เซ็นต์ ส่วนผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้แก่ กล่องอเนกประสงค์ กล่องกระดาษทิชชู ตะกร้า มีการทำอยู่บ้าง แต่ยังไม่ได้รับความนิยมเนื่องจากกระติบข้าวเหนียวเป็นผลิตภัณฑ์ที่เริ่มทำมาก่อนเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์มีลักษณะเรียบง่ายวัสดุส่วนมากหาได้ง่ายตามท้องถิ่น และวัฒนธรรมการกินข้าวเหนียวของอีสานทำให้เป็นที่นิยมกลุ่มผู้บริโภค



ภาพที่ 1 กระจับข้าวเหนียวและกระจับเป่าสตรีจากคล้า

ต้นทุนการผลิตกระจับข้าวเหนียว จากการค้นคว้า กรณีศึกษา กลุ่มจักสานกระจับคล้า ในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู สรุปว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานกระจับข้าวเหนียวจากคล้า โดยแบ่งเป็นเขตตำบลทรายทอง และตำบลกุดสะเทียน ปริมาณการผลิต 80-100 ใบ/คน/เดือน ราคาขายส่ง 65 -80 -90 บาท ตามขนาด เล็ก กลาง ใหญ่ ราคาขายปลีกตามแหล่งจำหน่าย 120-140-160 บาท รูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นแบบผลิตภัณฑ์หลักที่จำหน่ายเป็นกระจับข้าวพื้นฐาน ไม่นิยมย้อมสี วัสดุชิ้นส่วนประกอบด้วย ก้านตาล โครงไม้ไผ่ ตอกคล้า เชือกไนลอน

คิดเป็นรายได้ต่อเดือนต่อคน 1 วันผลิตกระจับข้าวได้ไม่เกินคนละ 4 ใบ แต่ละเดือนผลิตได้ 50-80 ใบ ต้นทุนวัตถุดิบต่อกระจับ 1 ใบ 30 บาท กระจับ 1 ใบ ขาย 65 บาท ถ้าไม่รวมค่าแรงงาน เหลือ 35 บาท โดยประมาณ ผู้ผลิตจะมีรายได้ต่อเดือนต่อคนเมื่อหักต้นทุนวัสดุออกได้อยู่ระหว่าง 3,000-6,000 บาท แล้วแต่ความเอาใจใส่และความตั้งใจ ถ้าเป็นผู้ผลิตเองและรวบรวมและรับสินค้าไปส่งให้พ่อค้าคนกลางด้วยอาจทำรายได้ 10,000-15,000 บาท

รูปแบบลักษณะราคาและต้นทุนกระจับเป่าสตรีจากคล้า กำหนดการศึกษาให้เป็นข้อมูลในช่วง พ.ศ. 2553-2558 ดังภาพที่ 3



0 150 200 250 300 400 600 800 1000 1200 1400 1600 1800 2000

ภาพที่ 2 ระดับราคากระจับเป่าสตรีจากคล้าที่พบในอีสานของประเทศไทยปัจจุบัน(หน่วยเป็น บาท)

จากภาพที่ 2 การสำรวจระดับราคากระจับเป่าสตรีจากคล้าที่พบในอีสานของประเทศไทยในปัจจุบัน แสดงระดับราคาเริ่มต้นที่ 150 – 2000 บาท โดยแยกเป็น 3 กลุ่ม

1. กลุ่มหัตถกรรมพื้นฐาน ใช้วัสดุการผลิตงานหัตถกรรมจักสานแบบพื้นฐาน ลายสานแบบง่ายสานลายขัดต่างๆ ไม่ย้อมสี ราคาอยู่ในช่วง 150-400 บาท

2. กลุ่มหัตถกรรมประณีต ใช้วัสดุการผลิตงานหัตถกรรมจักสานแบบพื้นฐาน เพิ่มความประณีตของการสานและขนาดของเส้นตอกคล้า เพิ่มลวดลายสานแบบต่างๆเช่นลายขัดต่างๆทำให้เกิดความสวยงาม อาจย้อมสีเพื่อความสวยงาม ราคาอยู่ในช่วง 400-800 บาท

3. กลุ่มหัตถกรรมประณีตประยุกต์ ใช้วัสดุการผลิตงานหัตถกรรมจักสานแบบพื้นฐาน และจักอุตสาหกรรม ในการเย็บวัสดุที่ใช้ในเชิงอุตสาหกรรม เช่น ผ้า หนังเทียมหรือหนังแท้ เป็นต้น เพิ่มความประณีตของการสานและขนาดของเส้นตอกคล้า เพิ่มลวดลายสานแบบต่างๆให้เกิดความสวยงาม อาจย้อมสีเพื่อความสวยงาม ราคาอยู่ในช่วง 800-2000 บาท

ปัจจัยที่มีผลต่อด้านราคากระเป๋าคาดจากคล้า มี 3 ปัจจัยคือ ปัจจัยด้านขนาดของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เล็ก กลาง ใหญ่ ความซับซ้อนของวัสดุที่ใช้ร่วมวัสดุธรรมชาติ ไม้ไผ่ หวาย ก้านตาล เป็นต้น วัสดุเชิงอุตสาหกรรม เช่น ผ้า หนังเทียมหรือหนังแท้ ชิ้นส่วนโลหะสำเร็จรูปประกอบกระเป๋าคาด เช่น ซิป ตะขอ โช้ ชุดตัวล็อก ชุดกุญแจ เป็นต้น รูปแบบผลิตภัณฑ์กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ รูปร่างรูปทรง สี สันต์ลวดลาย ความประณีต อันส่งผลต่อการใช้วัสดุที่มากขึ้นและการผลิตที่ยากขึ้น อันส่งผลต่อด้านความงามของผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจและความภูมิใจต่อการใช้งานของผู้ใช้รูปแบบผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนั้นนอกจากจะใช้งานในชีวิตประจำวันแล้วยังนำไปใช้ในการออกงานสังคมต่างๆ ด้วย ผู้ซื้อจึงอาจยอมจ่ายในราคาที่แพงขึ้น

กระบวนการผลิตงานหัตถกรรมจากคล้า ในการศึกษากระบวนการผลิตงานหัตถกรรมจากต้นคล้า จะแยกอธิบาย 2 รูปแบบ คือ 1. กระบวนการผลิตรูปแบบกระติบข้าวเหนียว 2. กระบวนการผลิตรูปแบบกระเป๋าสตรีจากคล้า

กระบวนการผลิตงานจักสานกระติบข้าวเหนียวจากคล้า มีขั้นตอนหลายขั้นตอนและใช้เครื่องมือและวัตถุดิบหลายอย่าง กลุ่มผู้ผลิตมีการประยุกต์ใช้วัสดุเครื่องมือที่หลากหลายและขั้นตอนกระบวนการผลิตดังที่กล่าวมาแล้วหลายขั้นตอนถึงจะนำมาสู่การประกอบกันสำเร็จ และยังคงแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตต้องมีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีทักษะการทำงานเป็นชิ้นงานกระติบข้าวเหนียวให้เสร็จด้วยตัวของตัวเองได้ทั้งหมด

กระบวนการผลิตงานจักสานกระเป๋าสตรีจากคล้า จากผลการศึกษากระบวนการผลิตงานจักสานกระเป๋าสตรีจากคล้า กลุ่มต้องพึ่งพาวัสดุจากการซื้อชิ้นส่วนสำเร็จรูปที่ใช้ในงานกระเป๋าสตรีและยังต้องอาศัยจักรอุตสาหกรรมมาใช้ในการเย็บและรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีเป็นผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มเป้าหมายมีความคาดหวังในความประณีตมากกว่างานรูปแบบกระติบข้าวเหนียวแบบดั้งเดิม

อภิปรายผล

รูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมจักสานจากคล้าที่ผลิตเพื่อจำหน่ายที่เป็นตัวหลักในปัจจุบันหลักมี รูปแบบกระติบข้าวเหนียว รูปแบบกระเป๋าสตรี รูปแบบที่เคยมีมาก่อนอื่นๆ ได้แก่ เครื่องจักสานที่ใช้ในครัวเรือน เสื่อ กระติบข้าวเหนียว ถาดผลไม้ ตะกร้า เครื่องจักสานที่ใช้ในบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ กล่องทิชชู กล่องอเนกประสงค์ เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องจับดักสัตว์และขังสัตว์น้ำของภาคใต้ ได้แก่ ขนาง เครื่องจักสานที่ใช้เป็นของใช้ส่วนตัวหรือติดตัว กระเป๋าเดินทาง เป็นต้น กระบวนการผลิตงานหัตถกรรมจากคล้า มีหลายขั้นตอน และใช้วัสดุอื่นๆมาประกอบ

กลุ่มจักสานกระติบข้าวเหนียว ลักษณะของผู้ผลิตคือ ทุกเพศทุกวัย กระบวนการผลิตสานขึ้นรูปส่วนตัวและส่วนฝา ใช้ไม้ไผ่มาทำโครงสร้างและใช้ก้านตาลมาทำเป็นฐาน ใช้เชือกไนลอนเย็บส่วนต่างๆด้วยเข็ม โดยรวมใช้เครื่องมือพื้นฐาน รูปแบบกระเป๋าสตรีใช้การสานขึ้นรูป หนึ่งเทียมหรือผ้าและขึ้นส่วนสำเร็จรูปสำหรับงานกระเป๋า นำส่วนต่างๆมาเย็บประกอบกันด้วยจักรอุตสาหกรรม เป็นต้น ทางกลุ่มมีความพึงพอใจในรายได้เสริมจากการจักสานกระติบข้าวเหนียว เนื่องจากเป็นรายได้ที่แน่นอน ผลิตไม่พอกับความต้องการ เนื่องจากราคาไม่แพงเกินไป กลุ่มเป้าหมายผลิตภัณฑ์เห็นถึงข้อดีของกระติบข้าวเหนียวจากคล้าทนกว่ากระติบไม้ไผ่ กลุ่มลูกค้าหลักแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้ใช้ตามครัวเรือน ร้านอาหารตามสั่ง ร้านอาหารอีสาน ไม่มีความสนใจในการหากกลุ่มเป้าหมายใหม่เพราะรูปแบบเดิมทำไม่เพียงพอกับความต้องการจากท้องตลาด กลุ่มจักสานกระเป๋าสตรี ขายได้เรื่อยๆ ไม่สม่ำเสมอ และต้องใช้ความประณีตในการเตรียมเส้นตอกและการสานเนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ติดตัวของสตรี แต่สามารถขายได้ราคาแพงกว่ารูปแบบกระติบข้าวเหนียว แต่ใช้เวลานานกว่า กลุ่มลูกค้าหลักคือ วัยรุ่น-วัยชรา ทั้งที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงและการออกร้านต่างภูมิภาค ทางกลุ่มต้องการเปลี่ยนจากผู้ขายเป็นผู้รับสั่งผลิตส่งจำหน่ายทั่วประเทศ

การศึกษาด้าน เศรษฐกิจ ชุมชน สังคม ความเชื่อ ของชุมชนผู้ผลิต ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ปลูกนาข้าว ปลูกไร่อ้อย เศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือนพออยู่พอกิน มีฐานะปานกลางบางครัวเรือนสามารถเช่าซื้อรถยนต์ส่วนบุคคลประชากรส่วนใหญ่มีบ้านเป็นของตนเอง จากบรรพบุรุษและการซื้อขาย อยู่กันเป็นครัวเรือน ประเพณีเหมือนประเพณีเผ่าลาวอีสานพื้นบ้านทั่วไป ใช้ภาษาพื้นบ้านคือภาษาลาวอีสาน และใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเป็นภาษากลาง

แนวทางการจัดการและการพัฒนาหัตถกรรมกระติบข้าวเหนียวจากคล้าความพึงพอใจของผู้ผลิต ในด้านกระบวนการจัดการของกลุ่มมีการจัดการอย่างเป็นระบบมากขึ้น เนื่องจากการมีประสบการณ์จัดการมาหลายปีทำให้เกิดความชำนาญและเรียนรู้ที่จะทำงานเป็นระบบและการแบ่งเวลาในการทำงานในช่วงของวันมากขึ้น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาในอนาคตในการที่จะรับงานจำนวนมากๆที่มีมาตรฐานใกล้เคียงกันอาจต้องมีการจัดการอย่างมีระบบมากขึ้น ข้อเสนอแนะในการ

จัดการองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพของการทำงานร่วมกัน การวางแผนด้านต่างๆ อาทิเช่น การจัดการวัตถุดิบ การพยากรณ์ สินค้าคงคลัง เป็นต้น

แนวทางการจัดการและการพัฒนาหัตถกรรมกระเป๋าสตรีจากคล้าความพึงพอใจของผู้ผลิต ผลตอบแทนคุ้มทุน เนื่องจากขายได้ราคาสูง แต่ขาดความต้องการจากท้องตลาดที่สม่ำเสมอ ต้องขยายตลาดที่ดีพออันได้แก่ การสร้างเครือข่ายการค้าที่จะสร้างโอกาสทางการค้า ทางกลุ่มจึงพยายามหาแหล่งส่งสินค้าให้มากขึ้น คณะผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการใช้แม่แบบในการสานขึ้นรูป ซึ่งเป็นวิธีการสานขึ้นรูปจากการสานกระเป๋าสตรีในงานจักสานเส้นใยอื่นๆ จะทำให้ลดระยะเวลาในการสานลง และชิ้นงานสานจะได้ออกมาตรงตามแม่แบบเหมือนกัน แม่แบบอาจทำขึ้นมาเองจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ โปมชนิดแข็ง มาทำเป็นแม่แบบสำหรับการสานขึ้นรูปกระเป๋าสตรี

ข้อเสนอแนะด้านแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและกระบวนการจัดการของกลุ่ม การใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด เน้นการจ้างงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้นในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์ เช่น การใช้จักอุตสาหกรรมมาใช้เย็บหนังเข้ากับชิ้นงานสานจากคล้า มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้เงินเกินความสามารถในการบริหารจัดการ เน้นการใช้วัสดุในท้องถิ่นและตอบสนองตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ

สรุปผล

งานหัตถกรรมจักสานผลิตภัณฑ์จากต้นคล้าเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านจากกลุ่มผู้ผลิตในภาคอีสาน รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จและจำหน่ายมาช้านานได้แก่ กระติบข้าวเหนียวและกระเป๋าสตรี อันมีปัจจัยจากความต้องการของผู้บริโภคในภูมิภาคอันเกิดจาก เศรษฐกิจ ชุมชน สังคม ความเชื่อ วัฒนธรรมการกินอยู่ ของชุมชน เกิดเป็นความต้องการของผู้บริโภค อันเป็นตัวแปรของรูปแบบผลิตภัณฑ์จากต้นคล้า กลุ่มที่คาดว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายสำหรับรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ กลุ่มพื้นที่ใกล้เคียงและการออกร้านต่างภูมิภาค ทางกลุ่มต้องการเปลี่ยนจากผู้ขายเป็นผู้รับส่งผลิตส่งจำหน่ายทั่วประเทศ ด้านกระบวนการจัดการด้านต่างๆ สภาพปัญหา ความต้องการและการตลาดของกลุ่มงาน มีการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ในด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง เช่น อุปกรณ์เครื่องมือการผลิต ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ ผู้ฝึกสอนทางเทคนิค นำสินค้าออกร้านต่างภูมิภาค เพื่อหากลุ่มลูกค้ากลุ่มใหม่ รูปแบบกระติบข้าวเหนียวทางกลุ่มมีความพึงพอใจดีอยู่แล้ว แต่รูปแบบกระเป๋าสตรีทางกลุ่มต้องการพัฒนาในหลายด้าน ได้แก่ เทคนิค วัสดุ ความละเอียดของชิ้นงาน แหล่งขายและลูกค้ากลุ่มใหม่ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้เสนอแนะการพัฒนาแบบผลิตอย่างอื่นที่ต่อกำหนดจะมี

คุณสมบัติและรูปแบบที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนในภูมิภาคและต่างภูมิภาค รูปแบบได้แก่ ชุดกันความร้อนของแก้ว ฝาซี พัด หมวก ซองใส่มือถือ ซองใส่แท็บเล็ต โคมไฟ พวงกุญแจ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จิรายุพิน จันทระประสงค์. (2538). **กล้าไม่ไปไม่ประดับ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บ้านและสวน
- ประไพศรี จันทคามิ. (02/08/2558). สัมภาษณ์. ประธานกลุ่มจักสานบ้านหนองขาม. กลุ่มจักสานบ้านหนองขาม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
- เย็นตา สารมันตะ. (02/08/2558). สัมภาษณ์. ประธานกลุ่มจักสานบ้านกุดแซ่. กลุ่มจักสานบ้านกุดแซ่ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู. .
- วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ. (2539). **เครื่องจักสานในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- วันเพ็ญ วอกลางและคณะ. (2554). **วิจัยแห่งชาติ วิธีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในประเทศไทย**. <http://dric.nrct.go.th/index.php>. [07/10/2558].
- วรวงศ์ วรชาติอุดมพงศ์. (2555). **วิจัยแห่งชาติ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์** <http://dric.nrct.go.th/index.php>. [07/10/2558].
- ศักดิ์ชาย สิกขา. (2555). **กระบวนการสร้างนักออกแบบในท้องถิ่น**. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.